

O lectură plăcută și facilă pentru cititorul de rând, volumul este bine întocmit și constituie o sursă științifică bine documentată pentru cercetător. Fie înspre beneficiul celor pasionați de istoria locală, fie înspre acela al specialiștilor, cartea completează lipsa anterioară a unor informații structurate, ceea ce îi dă un caracter oportun. Publicarea sa reprezintă o contribuție binevenită pentru memoria națională.

Oana-Maria MITU

Alain Besançon, *Nenorocirea secolului. Despre comunism, nazism și unicitatea „Soah”-ului*, București, Editura Humanitas, 2015, 156 p.:

Discipol al celebrului Raymond Aron, Alain Besançon devine printre cei mai traduși istorici francezi în țara noastră. Printre cărțile sale regăsim și lucrarea *Nenorocirea secolului. Despre comunism, nazism și unicitatea „Soah”-ului*. Scrisă în 1998, ea a fost tradusă în România la mai puțin de un an, cunoscând până acum trei ediții, dovadă a unei bune receptări de care s-a bucurat în rândul românilor.

Besançon este un specialist în istoria comunismului, în general, și în cea a Rusiei, în particular. Chiar dacă vorbește și despre nazism și despre politica de exterminare a evreilor, lucrarea de față scoate în evidență tot comunismul. De ce era nevoie de o astfel de carte? La acest răspuns ne vorbește chiar autorul în introducere, precizând că istoria și memoria istorică nu tratează egal nazismul și comunismul. Plecând de la analiza spațiului occidental, el sesizează că nazismul stârnește, cu foarte mici excepții, o repulsie aproape generală. Nu la fel vorbim și despre comunism, care, deși a căzut relativ recent, se bucură, în continuare, de o mare popularitate atât în zona intelectualității, cât și în sfera celor tineri. Dovadă stă faptul că în 1997, când a fost lansată *Cartea neagră a comunismului* de către S. Courtois, a declanșat un imens scandal și acuze, toate venite, mai ales, dinspre stângă și simpatizanții comuniști francezi. Din punctul nostru de vedere nu este deloc întâmplător că lucrarea de față a apărut după doar un an de la aceste evenimente.

E greu de înțeles de ce există încă o imagine bună despre regimul comunist. De fapt, dacă am începe să întrebăm pe românii noștri despre

comunism și ce părere au despre acesta, nu puțini vor fi cei care vor spune că a fost o perioadă bună, superioară celei de azi, mai ales în privința vieții de zi cu zi. Interesant este că percepția pozitivă este una împărtășită și de occidentali. Dacă în cazul nostru această opinie pozitivă poate fi explicată prin diseminarea acestei idei de către generațiile mai vechi, altul este motivul pentru care în Europa vestică comunismul este încă la modă. Ei nu l-au experimentat ca noi și se consideră că țările din fostul lagăr socialist au greșit punerea în practică a comunismului, acesta nefiind rău în sine.

Cartea este formată din cinci capitole (la care se adaugă o introducere și o anexă). Primul dintre acestea, intitulat „Distrușgerea fizică”, vorbește atât despre cea pusă în practic de către nazism, cât și de distrușgerea sub forma comunistă. Măcelul l-a care au fost supuși evreeii au făcut din Șoah un lucru unic, dar, așa cum arată autorul francez, această unicitate nu a intrat în conștiința publică decât la un timp după evenimentul în sine și după formarea statului Israel. Pornind de la aserțiunea lui Hilber, care arată ca distrușgerea evreilor europeni s-a realizat în cinci etape: *expropriere*, *concentrare*, *operațiunile mobile de ucidere*, *deportarea* și *centrele de exterminare*, istoricul francez consideră că regimul comunist le cunoaște pe primele patru, la care se adaugă *execuția judiciară* și *foametea*, elemente asupra cărora acesta se oprește și le detaliază.

„Distrușgerea morală”, care este capitolul al doilea, este unul care începe cu o idee a autorului, care consideră că distrușgerea minților și a sufletelor este poate cea mai dureroasă formă de distrușgere realizată de aceste regimuri. Vorbește mai departe despre falsificarea nazistă a binelui și apoi tot despre falsificare, dar de această dată despre cea realizată de către comunism. Astfel, pentru nazism, avem evidențiată ideea că binele este reprezentat de *rasa blondă*, în timp ce răul este portretizat de *rasa evreiască*. Pentru comunism, care crede și el că restaurează binele, folosind cuvinte precum dreptate sau egalitate și altele din această categorie.

Capitolul al treilea ne vorbește despre „distrușgerea politicului”. Observăm că atât nazismul, cât și comunismul, utilizează regulile jocului politic. În momentul în care ajung la putere, ele distrușg partidele politice. Desigur că nu sunt singurele elemente ce trebuie să fie eliminate. Există și țeluri nelimitate ale ambelor regimuri. Nazismul, prin distrușgere, vizează o reamenajare a lumii. Comunismul dorește o mutație radicală în ceea ce privește cultura, societatea și indivizii din aceasta.

Există, fără îndoială, o teologie a celor două regimuri, fapt detaliat de Alain Besançon în următorul capitol, intitulat „Teologie”. Pornind de la analiza unor concepte precum *răul*, *demonul*, *mântuirea*

(termeni specifici teologie), introduce două sintagme extrem de interesante: *biblișmul nazist* și *biblișmul comunist*. Astfel, primul oferă o interpretare proprie a *Vechiul Testament*, dar comunismul nu rămâne mai prejos și are în vedere o falsă imitație nu doar a *Vechiului*, ci și a *Noului Testament*. Comunismul a propus un mântuitor propriu, a avut o relație pozitivă cu evreii dar se arăta necruțători cu creștinii. Desigur, ambele „religii” pot să aibă (și au avut) și forme eretice. Astfel, istoricul francez vorbește și despre gnosticism, marcionism și milenarism, fiecare cu o formă specifică celor două regimuri autoritare.

Ultimul capitol, „Memoria”, vorbește despre uitarea (fiecare cu o formă specifică), respectiv de memoria regimurilor analizate. El asociază comunismului o *uitare păgână*, dar și o *uitare creștină*, de neînțeles, mai ales prin prisma faptului că sub acest regim am avut cei mai mulți martiri. Comunismului i se asociază și o uitare evreiască a comunismului, adică o evitare a realității că mulți comuniști importanți erau evrei. Despre nazism, el vorbește despre *memoria evreiască* și despre *memoria creștină* a acestuia. Despre prima, este clar îngrijorat despre curente de negare a Holocaustului, dar și despre banalizarea Shoah-ului, memoria umană considerând sinonime termenii de *masacru* și *genocid*, chiar dacă ele sunt lucruri diferite și cu caracteristici bine delimitate. Vorbește și despre elementele mai puțin pozitive ale acestei memorii evreiești referitoare la Holocaust, detaliindu-le și explicându-le pe larg. Vorbind despre memoria creștină a nazismului, istoricul sesizează că există diferențe de abordare a memoriei de factură creștină față de cele două regimuri autoritare. Dacă asupra comunismului putem vorbi de un fel de amnistie, situația este radical opusă când vine vorba de nazism. Sub acest regim, Biserica Catolică, dar și cele bisericile protestante, au acționat constant și cu rezultate notabile în salvarea cât mai multor evrei.

Lucrarea se încheie cu un discurs pe care Alain Besançon l-a susținut, în toamna anului 1997, cu prilejul unei ședințe publice ale celor 5 academii. Acesta vorbește despre memoria și uitarea bolșevismului, în care analizează comunismul, pomind de la compararea acestuia cu nazismul. Acesta poate fi considerat un punct de plecare al cărții, mai ales că ea a apărut la un an după susținerea acestui discurs.

În concluzie, această lucrare se adresează celor interesați atât de istoria comunismului, cât și de cea a nazismului. Fără a face abuz de cuvinte, Alain Besançon reușește să aducă în față o carte care se adresează deopotrivă cunoscătorilor, dar și celor care știu mai puține despre aceste regimuri. Nu doar că vom vedea asemănările dintre acestea,

ci și faptul că ele sunt tratate diferit de memoria contemporană, lucru care nu ar trebui să se întâmple.

Adrian-Cosmin IUȘAN

Kurt Horedt, *Și ce a dispărut mi-a devenit aieva: amintiri*, traducere de Ioana Velica, Andra Pîrvu, Carmina Ungureanu, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2014, 197 p.:

Aminirile profesorului Kurt Horedt (1914-1991) au fost publicate pentru întâia oară în anul 1988 la Bonn, pe atunci în Republica Federală Germană, unde autorul a emigrat încă din anul 1981. Traducerea în limba română a văzut lumina tiparului în anul 2014, la editura clujeană Argonaut, fiind efectuată de către doamnele Ioana Velica, Andra Pîrvu și Carmina Ungureanu. Volumul a beneficiat de o prefață a reputatului istoric și arheolog Ioan Piso, profesor emerit la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, în care a fost evocată atât personalitatea autorului acestor memorii, cât și marea contribuție a sașilor la cultura transilvăneană. Prezentul volum aduce în fața cititorilor români figura unui savant important al Universității Babeș-Bolyai, cunoscut prin lucrările sale dedicate Antichității și Evului Mediu timpuriu în Transilvania: *Contribuții la istoria Transilvaniei în secolele IV-XIII* (1958), *Istoria comunei primitive* (1970), *Siebenbürgen im Frühmittelalter* (1986) etc.

Kurt Horedt s-a născut la Sibiu în data de 30 martie 1914, în familia profesorului Hermann Horedt. A urmat studiile primare și gimnaziale în orașul natal, iar după susținerea examenului de Bacalaureat, în anul 1931, s-a înscris la Universitatea Regele Ferdinand I din Cluj, unde a urmat studii de Litere și Drept. În anul 1936 tânărul sas a absolvit ambele facultăți și s-a orientat spre un doctorat în străinătate. Studiile doctorale au fost efectuate la universitățile din Leipzig, Kiel și Bonn, sub îndrumarea profesorului Kurt Tackenberg (1899-1992), fiind dedicate culturii Wietenberg, descoperite chiar de bunicul său, Carl Seraphin (1862-1951).

În anul 1939, Kurt Horedt a devenit doctor în filosofie al Universității din Bonn și a trebuit să revină în România pentru satisfacerea serviciului militar. Până în anul 1940 tânărul istoric a făcut parte din comitetul de redacție al revistei *Siebenbürgische Vierteljahresschrift*